

Recessions and Depressions: Understanding Business Cycles

PRIKAZ KNJIGE

Todd A. Knoop

Santa Barbara, CA: Praeger, 2010, 2. izdanje, XV + 280 str.

History doesn't repeat itself, but it does rhyme.

Mark Twain

Globalna finansijska kriza koja je započela 2007. i nastavila se 2008. godine dovela je do dvije značajne promjene u promišljanjima ekonomista. Prvenstveno, rasprave o tzv. novoj ekonomiji (*new economy*) naglo su se utišale, jer su se nakon gotovo dvadeset godina neprekidnog rasta Sjedinjene Američke Države ponovno našle u fazi duboke recesije. Stavovi da je SAD uspio „pobjediti“ poslovne cikluse pokazali su se netočnima. Gotovo istovremeno, interes za proučavanje poslovnih ciklusa i razloga nastanka recesija naglo se povećao. Stoga je drugo izdanje knjige *Recessions and Depressions: Understanding Business Cycles* autora Todd A. Knoopa izašlo na tržište u pravo vrijeme.

Knjiga obrađuje teme usko povezane uz poslovne cikluse. Primarno se fokusira na povijesni razvoj teorija poslovnih ciklusa te na analizu značajnijih recesija i depresija u svijetu. Uz to, djelomično upoznaje čitatelja i s razvojem ekonomski misli kroz sistematizirani pregled razvoja teorija poslovnih ciklusa. Autor se pritom u najvećoj mjeri služi naracijom te manjim dijelom grafičkom analizom, u potpunosti zaobilazeći matematički aparat koji se inače vrlo često koristi u literaturi o poslovnim ciklusima. Zbog toga za razumijevanje gradiva nije potrebno veliko predznanje, a budući da nije riječ o udžbeniku s modelskim pristupom, svako se poglavlje u pravilu može čitati zasebno. Iz tog razloga, knjiga cilja na prilično široku publiku

sastavljenu prije svega od studenata viših godina preddiplomskog studija, ali i ostalih čitatelja koji bi se željeli upoznati s osnovnim konceptima pri proučavanju poslovnih ciklusa. Zbog širine tema koje obrađuje, te prije svega zbog izostavljanja matematičkog aparata pri objašnjavanju složene prirode poslovnih ciklusa, knjiga nije primarno namijenjena stručnjacima koji se bave analizom poslovnih ciklusa. Unatoč tome, čak i ti čitatelji mogu imati određene koristi zbog širine obuhvata knjige te pregleda empirijskih istraživanja za pojedine teme.

Knjiga je podijeljena u četiri dijela i sastoji se od ukupno 16 poglavlja. Svako poglavlje je strukturirano na logičan i razumljiv način, a završava zaključkom u kojem su ukratko sažete najvažnije ideje iz poglavlja. Time knjiga dodatno dobiva na jasnoći. Uz to, autor je na kraju svakog poglavlja izdvojio manji broj važnih članaka i knjiga za one koji žele doznati više o temi poglavlja. Izabrana literatura je također u velikoj mjeri prilagođena preddiplomskoj razini.

Prvi dio (poglavlja 1 i 2) upoznaje čitatelja s temeljnim konceptima pri proučavanju poslovnih ciklusa. Autor započinje definiranjem poslovnih ciklusa¹ te prikazuje fluktuacije gospodarske aktivnosti u SAD-u i njihovo trajanje. Nakon toga uvodi šest tzv. stiliziranih činjenica o poslovnim ciklusima i zaključuje definiranjem prethodećih, podudarnih i zaostajućih varijabli tijekom poslovnih ciklusa, dajući primjer za svaku od njih. Zbog inzistiranja na narativnom pristupu, pa čak i prilično skromnom broju pratećih grafičkih prikaza, neki pojmovi iz ovog poglavlja ostaju nedovoljno naglašeni i jasni. Primjerice, stilizirane činjenice o poslovnim ciklusima te veza pojedinih varijabli s BDP-om tijekom poslovnih ciklusa znatno su bolje objašnjene u Williamsonovom (2011) udžbeniku.

Drugi dio predstavlja središnji dio knjige u kojemu je prikazan razvoj teorija poslovnih ciklusa (od 3. do 9. poglavlja) te neke metode predviđanja poslovnih ciklusa (poglavlje 10). Analiza započinje ranim teorijama poslovnih ciklusa, odnosno klasičnim modelima, na kojima se autor ne zadržava previše.

¹ Umjesto uvriježene definicije Burns-a i Mitchell-a (1946) poslovni ciklusi su definirani opisno. To je u skladu s ostatkom knjige gdje se ne pridaje mnoga važnosti formalnim definicijama i dokazivanju pojedinih tvrdnji, već je fokus na pojednostavljivanju i objašnjavanju.

Nakon toga obrađuju se kejnjizijanska teorija, monetaristička teorija, model racionalnih očekivanja, realni poslovni ciklusi, neokejnjizijanski model te modeli kreditne i finansijske nestabilnosti. Za svaku je teoriju prikazan (1) povjesni okvir u kojem je teorija nastala; (2) kako su poslovni ciklusi objašnjeni unutar spomenute teorije, odnosno kako model objašnjava zašto nastaju fluktuacije u gospodarstvu; (3) implikacije za ekonomsku politiku te (4) pregled empirijskih istraživanja s ciljem utvrđivanja odgovara li model stvarnosti. Metode predviđanja poslovnih ciklusa predmet su 10. poglavlja. Premda autor obuhvaća najvažnije metode predviđanja, od prognostičkih indeksa do dinamičkih stohastičkih modela opće ravnoteže, ovo se poglavlje doima suvišnim. Naime, diskusija o metodama prognoziranja poslovnih ciklusa u tekstu koji u potpunosti zaobilazi matematički aparat prilično je apstraktna za neupućenog čitatelja te ima vrlo malu dodanu vrijednost.

Treći i četvrti dio knjige obuhvaćaju studije slučajeva najvećih svjetskih recesija i depresija. Tako su u trećem dijelu obrađene Velika depresija s gledišta SAD-a i poslijeratne recesije u SAD-u (poglavlja 11 i 12). Četvrti dio započinje recesijom u Istočnoj Aziji, istodobno preispitujući ulogu MMF-a u smanjivanju obujma krize (poglavlje 13). Sljedeće je poglavlje rezervirano za veliku recesiju u Japanu koja je trajala više od jednog desetljeća i predstavljala veliku zagonetku ekonomistima i nositeljima ekonomskе politike. Posljednji obrađeni slučaj je globalna finansijska kriza iz aspekta SAD-a (poglavlje 15). U ovome poglavlju autor vrlo detaljno objašnjava razloge nastanka krize te poduzete mjere ekonomskе politike za smanjivanje posljedica krize. Obrađene studije slučajeva vrlo su pažljivo izabrane te se referiraju na prezentiranu teoriju iz drugog dijela knjige, prije svega na neokejnjizijansku teoriju te modele kreditne i finansijske nestabilnosti. Primjeri najvećih svjetskih recesija i depresija ne samo da predstavljaju vrlo iscrpan i detaljan pregled zbivanja, uzroka i posljedica nego upućuju i na tri zajedničke osobine prezentiranih slučajeva. Prvo, iz prezentiranih studija slučajeva može se uočiti kako su se sve recesije i depresije proširile iz zemlje izvorišta na veći broj zemalja. Naime, velike recesije nisu izolirane na prostoru jedne zemlje, već imaju međunarodni karakter. Drugo, najveće krize obično donose i kolaps finansijskog tržišta, a posebice bankarske industrije. Treće, sve analizirane recesije uključivale

su i značajne propuste u ekonomskoj politici i to počevši od Velike depresije do recentnih recesija i kriza. Time je zapravo naglašena potreba za iznimno dobrim poznavanjem ekonomske struke od strane nositelja ekonomske politike kako bi bili u stanju umanjiti posljedice recesija ili u najmanju ruku ne pogoršati postojeće stanje. Posljednje, 16. poglavlje predstavlja zaključak iznesenih činjenica. Autor rezimira što sve znamo, a što ne znamo o prirodi poslovnih ciklusa.

U odnosu na prvo izdanje iz 2004. godine mogu se uočiti dvije bitne razlike. Prvo, novo je izdanje dopunjeno s dva nova poglavlja – poglavlje koje obrađuje modele kreditne i finansijske nestabilnosti te poglavlje o aktualnoj globalnoj finansijskoj krizi. Drugo, izbačeno je poglavlje o argentinskoj krizi i ulozi MMF-a te se umjesto toga obrađuje slučaj krize u Istočnoj Aziji pri čemu se također preispituje uloga MMF-a. Novo poglavlje o modelima kreditne i finansijske nestabilnosti unosi najviše promjena, jer se prilikom analize studija slučajeva autor vrlo često referira upravo na te modele, kao i na neokejnjizansku teoriju.

Nekoliko je dijelova knjige koji se mogu posebno izdvojiti. Pažljivim čitanjem dijela o spomenutoj neokejnjizanskoj teoriji i modelima kreditne i finansijske nestabilnosti može se uočiti kako se analizirani slučajevi recesija i depresija uvelike mogu objasniti pomoću ta dva povezana modela. Autor u nekoliko navrata svraća pozornost čitatelja na tu činjenicu. Unatoč tome što niti jedna pojedinačna teorija poslovnih ciklusa nije općeprihvaćena u ekonomskoj znanosti, neokejnjizanska teorija ima veliku objasnidbenu snagu što je čini nadmoćnjom u odnosu na brojne jednouzročne teorije.

Također, studije slučajeva najvećih svjetskih recesija i depresija imaju same po sebi veliku vrijednost, posebice u nastavnom radu. Naime, pomoću takvih primjera iz stvarnog svijeta moguće je studentima objasniti kompleksan makroekonomski aparat na jednostavniji i lakše prihvatljiv način.

Zaključno, knjiga *Recessions and Depressions: Understanding Business Cycles* predstavlja prilično zanimljivo štivo za one koji se tek upoznaju s problematikom poslovnih ciklusa. S obzirom na noviji datum izdanja,

predstavlja i značajnu nadogradnju u odnosu na sličnu knjigu Niemire i Kleina (1994) u kojoj su novije teorije prilično zanemarene, a studije slučajeva velikih svjetskih recesija i depresija znatno skromnije. Primjerice, Niemira i Klein (1994) ne posvećuju puno pažnje teoriji realnih poslovnih ciklusa niti neokejnjizanskoj teoriji. Također, u analizi recesija i depresija koncentriraju se isključivo na prostor SAD-a. Očigledna prednost te knjige je nešto veća upotreba matematičkog aparata te prikaz analitičkih metoda koje mogu biti od velike koristi istraživačima.

Uz već spomenute nedostatke Knoopove knjige može se izdvojiti još i prilično skromna prateća grafička analiza, tako učestala u ekonomskim udžbenicima. Dodatno, može se uočiti kako je određeni broj grafikona netočan i/ili neprecizan, što je svakako trebalo biti ispravljeno budući da se radi o drugom izdanju.

Zbog svega iznesenog, knjigu bih preporučio studentima kojima je primarno i namijenjena. Naime, zbog jednostavnosti pristupa i malog potrebnog predznanja, studenti ne bi trebali imati problema s razumijevanjem gradiva. Istdobro, iscrpan povijesni i teoretski pregled modela poslovnih ciklusa zajedno s prikazom slučajeva najvećih svjetskih recesija ima visoku dodanu vrijednost za studente i one koji se tek upoznaju s problematikom poslovnih ciklusa. Naime, proučavanje poslovnih ciklusa bez barem okvirnog poznavanja najvažnijih teorija vrlo lako se može svesti na često kritizirani pristup pukog mjerjenja bez teorije (*measurement without theory*).

Literatura

Burns, Arthur F. i Wesley C. Mitchell, 1946, *Measuring Business Cycles*, New York, NY: NBER.

Niemira, Michael P. i Philip A. Klein, 1994, *Forecasting Financial and Economic Cycles*, New York, NY: John Wiley & Sons, Inc.

Williamson, Stephen D., 2011, *Macroeconomics*. 4. izdanje, Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Vladimir Arčabić

Ekonomski fakultet u Zagrebu